

Poglavlje 18: Statistika

Pravila EU obavezuju države članice da budu u mogućnosti da proizvode statističke podatke na osnovu profesionalne nezavisnosti, nepristrasnosti, pouzdanosti, transparentnosti i povjerljivosti. Predviđena su zajednička pravila za metodologiju, proizvodnju i diseminaciju statističkih podataka.

Crna Gora je **umjereno spremna** u oblasti statistike. Ostvaren je **određeni napredak** u ispunjavanju prošlogodišnjih preporuka. Iako su postignuta određena poboljšanja u usklađivanju zakonodavstva, harmonizaciji statističke metodologije sa standardima EU, kao i o intenzivnijoj transmisiji podataka, naročito u oblasti poslovne, socijalne i poljoprivredne statistike, neke od preporuka iz 2018. i 2019. godine i dalje važe.

Tokom naredne godine, Crna Gora naročito treba da:

→ značajno ojača ljudske i finansijske resurse Uprave za statistiku Crne Gore (MONSTAT) kako bi ispunila svoje obaveze i spriječila odliv zaposlenih;

→ ostvari značajan napredak u usklađivanju sa ESA 2010, uključujući obezbjeđivanje statističkih podataka o državnim finansijama i svih dostupnih podataka o proceduri prekomjernog deficita.

U oblasti **statističke infrastrukture**, Uprava za statistiku Crne Gore (MONSTAT) je glavni proizvođač i koordinator svih aktivnosti u oblasti statistike. Profesionalna nezavisnost direktora MONSTAT (imenovana za treći mandat u septembru 2019. godine) podržana je zakonom. Izmjene Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike usvojene su u avgustu 2019. godine, čime je omogućeno korišćenje neophodnih podataka iz administrativnih izvora. Ovim je riješeno pitanje kolizije u okviru nacionalnog zakonodavstva u vezi s upotrebom podataka iz administrativnih izvora u statističke svrhe i izvršeno je njegovo dalje usklađivanje s evropskim statističkim standardima.

Novi Savjet statističkog sistema od 17 članova (uključujući predstavnike Ministarstva zdravlja po prvi put) imenovan je u julu 2019. godine na period od pet godina. Iako je sprovođenje strategije za zvaničnu statistiku za period 2019-2023. godine u toku, finansijski i administrativni kapaciteti MONSTAT i dalje su veoma ograničeni i pogoršani su tokom izvještajnog perioda. Popunjeno je samo oko 95 od 180 predviđenih radnih mjesta (kadrovskim planom broj zaposlenih smanjen je sa 200 na 180 u procesu optimizacije i reforme javne uprave), devet manje nego prethodne godine, sa samo sedam zaposlenih u Sektoru za nacionalne račune. Objekat u kojem se prostorije MONSTAT-a nalaze i dalje je neadekvatan i potrebno je riješiti ovu situaciju.

U izvještajnom periodu, MONSTAT je nastavio da radi na uspostavljanju dobre osnove za koordinaciju drugih državnih organa koji proizvode zvaničnu statistiku. Takođe je unaprijedio saradnju sa administrativnim izvorima podataka potpisivanjem pet novih memoranduma o saradnji (tj. sa Univerzitetom Donja Gorica (privatni univerzitet), Ministarstvom javne uprave, Ministarstvom nauke, Privrednom komorom Crne Gore i Ministarstvom sporta), čime je ukupan broj memoranduma povećan na 24.

Transmisija podataka Eurostatu nastavila je da se povećava. Postignut je ograničen napredak u oblasti **makroekonomske statistike** i usklađivanja sa ESA 2010: Monstat je Eurostatu dostavio podatke za bruto domaći proizvod na godišnjem (2006-2018.) i kvartalnom nivou (od prvog kvartala 2010. do drugog kvartala 2019.) u skladu s proizvodnom i potrošnom metodom u tekućim i stalnim cijenama, a počeo je da dostavlja i parcijalne podatke za BDP na godišnjem nivou u skladu s prihodovnom metodom (2013-2018.). Međutim, potrebno je još dosta toga da se uradi kako bi se poboljšala usklađenost s metodologijom ESA 2010. Sezonski podešeni kvartalni nacionalni podaci nijesu dostupni. Nivo usklađenosti godišnjih sektorskih računa je nizak, iako se sredstvima EU podržava dalji napredak. Određeni napredak postignut je u oblasti nacionalnih računa pružanjem godišnjih i kvartalnih podataka o broju zaposlenih. Međutim, nepostojanje podataka o zaposlenju (radno vrijeme; plate i zarade) smatraju se ozbiljnim nedostacima.

Potrebno je uložiti značajne napore za razvoj javnih finansijskih statističkih podataka (GFS) i finansijskih računa; u periodu izvještavanja nije ostvaren napredak. Tabele za proceduru prekomjernog deficita (EDP) dostavljaju se Eurostatu od oktobra 2014. godine, ali nekoliko tabela ostaje prazno, zbog čega nije moguća smisljena procjena. GFS i EPD su prioritetne oblasti i predstavljaju osnovu za podatke u drugim oblastima (kao što su nacionalni računi). Nepostojanje ovih podataka sprječava dalji razvoj u pogledu ESA 2010. Potrebno je posvetiti više pažnje izradi mape puta za preostale tabele u ESA 2010.

Centralna banka prikuplja statističke podatke o platnom bilansu, stranim direktnim investicijama i statistici o trgovini uslugama, koji su djelimično usklađeni s pravnom tekovinom EU. Takođe je po prvi put objavila podatke o spoljnjem dugu (za period 2010-2018.), kao i neto međunarodnu investicionu poziciju (NIIP) za period 2016-2018. godine. Monstat je 2019. godine dostavio Eurostatu prve podatke o međunarodnoj trgovini uslugama po zemljama (za period 2013-2018.). Harmonizovani indeksi potrošačkih cijena su srednje usklađeni, a nedosljednosti na agregatnom nivou sprečavaju Eurostat da obavlja diseminaciju podataka. Što se tiče okvira za paritet kupovne moći, on je u velikoj mjeri usklađen sa standardima EU.

U oblasti **poslovne statistike**, MONSTAT dostavlja Eurostatu strukturalne poslovne statistike, ali je potrebno dalje raditi na njihovom usklađivanju. Kratkoročna statistika je poboljšana tokom izvještajnog perioda, ali statistika stranih filijala nije dostavljena Eurostatu. Poslovni registar je u velikoj mjeri usklađen, a PRODCOM lista je u potpunosti usklađena sa standardima EU. Nastavljeno je dostavljanje statističkih podataka o saobraćaju Eurostatu, uključujući detaljno izvještavanje o statistici željezničkog i pomorskog saobraćaja i teretnog drumskog saobraćaja. Podaci o istraživanju i razvoju djelimično su u skladu s pravnom tekovinom EU. Statistika turizma je u velikoj mjeri usklađena sa standardima EU.

Tokom izvještajnog perioda, u oblasti **socijalne statistike**, nastavljene su pripreme za popis stanovništva i domaćinstava za 2021. godinu. Monstat je dobio pristup svim identifikatorima registra stanovništva u avgustu 2019. godine; međutim, adresni registar još uvijek nije uspostavljen. Monstat je obavio pilot popis koristeći tradicionalnu metodu u aprilu 2019. godine - najvjerovatnije rješenje je da će se obaviti tradicionalni popis stanovništva, zajedno sa sprovođenjem pilot popisa registarskom metodom. Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC), Anketa o radnoj snazi (LFS) i statistika kriminaliteta su u velikoj mjeri usaglašeni sa standardima EU. U oblasti podataka o socijalnoj zaštiti (ESSPROS), rad MONSTAT-a se poboljšava u tom pogledu, ali predstoji još posla. Dostupnost podataka o migracijama treba dodatno poboljšati podacima o migrantskim populacijama, sticanju državljanstva i emigraciji nedržavljana. Transmisija statističkih podataka o sprovođenju imigracionog zakonodavstva (EIL) i podataka o boravišnim dozvolama tek treba da otpočne. Indeks rodne ravnopravnosti, zasnovan na Evropskom institutu za rodnu ravnopravnost, objavljen je prvi put u januaru 2020. godine. Što se tiče statistike javnog zdravstva, Crna Gora se ne smatra usklađenom i potrebno je uložiti napore u cilju poboljšanja.

Nastavljeno je ostvarivanje napretka u **poljoprivrednoj statistici**, sa završetkom probnog popisa poljoprivrede u oktobru 2019. godine, ali se sada glavni poljoprivredni popis planira za 2022. godinu.

Statistika **energetike** je u velikoj mjeri usklađena sa standardima EU. U statistici **životne sredine**, statistički podaci o otpadu su u skladu sa zahtjevima Eurostata.